

ROMA-E

A CIGÁNYY?

Csak sétálj mellettem, és legyél a barátom! Rendhagyó városnézés a nyolcadik kerületben, célja hogy csökkenjenek a romákkal kapcsolatos előítéletek. Magyarországon a cigányellenesek jelentős része nem ismeri igazán azokat, akiket elutasít. Egy alapítvány magánembereknek, iskolai csoportoknak, szervezeteknek teremt lehetőséget találkozásra és beszélgetésre roma fiatalokkal.

(Uccu nyomán)

ÉS A GIPSY?

Füledő nyárelőn szinte délibábok nyílnak a négyes-hatos sínjei között, a korán kelők hazafelé igyekeznek, a későn ébredők mostanság másznak elő barlangjaikból. Preferált a pálmafás strandgatya és a pacsker, izompóló (értsd: atlétatrikó) feszül a színes tetkökön. *Micsoda előítéletek!* Mini csoport gyülekezik a Népszínház utcai fagyfaltozó előtt, a mai kirándulás igazán különleges; cégvezető, szociológus, újságíró, főiskolai diák és egyéb élet-érzékeny érdeklődők szakítottak időt arra, hogy végigmenjenek a jó hír nyomán: a Magdolna-negyed már nem az, aminek egykor hírllett.

Budapest egyik legszokszínűbb kerületébe hívjuk az érdeklődőket, hogy testközelből ismerjék meg a nyolcadik kerület speciális részét, és az ott élőket. A sétánk annyiban egyedülálló, hogy az alapítvány roma önkéntes fiataljai vezetik. Ők osztják meg személyes tapasztalataikat, és beszélnek a többnyire romák által lakott városrészeiről. A séta során a résztvevők bármilyen kérdést feltehetnek...

Most akkor cigány vagy roma? Nem tétováznak a jelenlévők, belevágna a közepébe, s bár hallották már százszor, most ők is hiteles választ szeretnének átélni, amellyel megvédhetik – példának okáért – a cigány-

zene becsületét. Zenészcsaládokban egyenesen sértés, ha leromázzák a muzsikust. . . Tejárcú résztvevő szórakoztató történetekkel mútatja a várakozás perceit, s ad számot arról, pályáján hogyan, s miképpen került kapcsolatba az idegen nyelvvel; pláne a nyelvtannal. Nekünk, romáknak pontosan tudnunk kell, mit jelent a cigányságunk. . . Ily egyszerű a válasz, amellyel a jelenlévők némileg engedélyt kapnak arra, hogy használhassák az ősi elnevezést is. A túravezető

és segítője tökéletesen eligazodik e kérdésben, s egyszer sem hibáznak.

A roma kultúra alig jelenik meg a közbeszédben és a médiában. Pedig mindkét fél századra sokat segítene! Gettó, büntanya, piszok, nyomor. Nagyjából ezek a főbb jelzők. De sétáljunk végig a Népszínház utcán, és kiderül, milyen komoly kulturális múlttal rendelkezik. A kerület ezen részében ma is keverednek az etnikumok: cigány, zsidó, muszlim, kínai populációval. Hogy miért? Itt a legolcsóbbak a lakások a Belvárosban. Közel a Keleti pályaudvar, az utca a hajdani kereskedelmi útvonal mentén a Teleki téri piachoz fut ki. A szolgáltatások a sajátos életmód szerinti szükségletekre épültek. Persze a Corvin-negyed mögötti területre magam sem szívesen térek be...

Kedvtelve indul útnak a csoport, s meglepő élmény a Palota-negyedre emlékeztető homlokzatok látványa. *Ha Blaha Lujzának jó volt. . .* A társaság áhítattal pillant fölfelé, és

a művésznő ablakából nyíló kilátást fürkészi, de nem találja, mert a hajdani Nemzeti Színház épületét jó pár kilométerrel arrébb sodorta a történelem.

Ünnepelt színésznőként gyakran előfordult, hogy előadás után cigánnyal húzatta valamelyik szórakozóhelyen, és maga is bekapcsolódott a mulatságba. Imádta a magyar cigányzenét, ami valóban egyedülálló. Prímás, brácsás, cimbalmos, bőgős a klasszikus felállás. Az első cigány származású színésznő Hegyi Aranka volt, a Népszínház tagja.

Nem is kell ennél több, a korabeli hangulat fokozására a következő állomás az egykori közkedvelt BÁV-zalogház; újabb nyelvi nehézséggel. A külföldieknek tartott vezetésen nehéz elmagyarázni, miféle intézmény is az. *Ékszerbolt? Megőrző? Hitelpont? Próbálkoznak a megszólítottak, de egyik változat sem bizonyul életképesnek.*

A magyarok közül sokan azt hiszik, elsősorban az ékszeres cigányok használják a zálogot; nagydarab, kigyúrt kopaszok, kilós láncsal a nyakukban. Holott nemcsak ékszerrekről van szó. Őt-hat zálogfiók is működik itt egymás mellett, s igazság szerint az itt élők közül sokan igénybe veszik. Sajnos a cigányság és a szegénység fogalma sok esetben összeforr. . .

A rács megannyi történetet rejt, odabent összedőlt bútorok, lepattogzott festék jelzi az idő és a divat múlását. *Emlékszem. . . Kezdi*

Az én apukám zenész volt, és ha tehetne, aranyat inkább vett, mint eladott, mert az értékálló. Én nem szeretem annyira, de azt gondolom, tartaléknak jó. Akármít csinálunk, a gyűjtögetés része a gondolkodásunknak. Na, de találtok-e más érdekességet a házon?

A társaság buzgón pásztázza szemével a falakat, és az alsótól a felső tégláig letapo-gatja a Népszínház utca tizenhatot. Közép-lepusztult épület, sok emelettel, a nyitott ablakok mögül hamiskás zongoraszó hallatszik. *Számokat kerestek! Érkezik a segítség, s rövidesen a válasz. Ezernyolcszázhetven!*

Akkor alapították, az utcafronton azóta is üzemelő kalapos műhelyt. Az első emeleten lakott a tulajdonos, följebb a cselédek és a bérlők. Klasszikus beosztás. A háború után olcsó munkaerőt a romák között találtak, tulajdonképpen ők építették újjá a kerületet. A rendszerváltáskor viszont őket bocsátották el először. . .

Szemből turistacsoport érkezik, gördülő tornacipő és fényképezőgép az ismertetőjegy. *Futó welcome és good bye... után mindenki teszi a dolgát, s ki-ki halad a következő megálló felé; a Kiss József utca sarkára.*

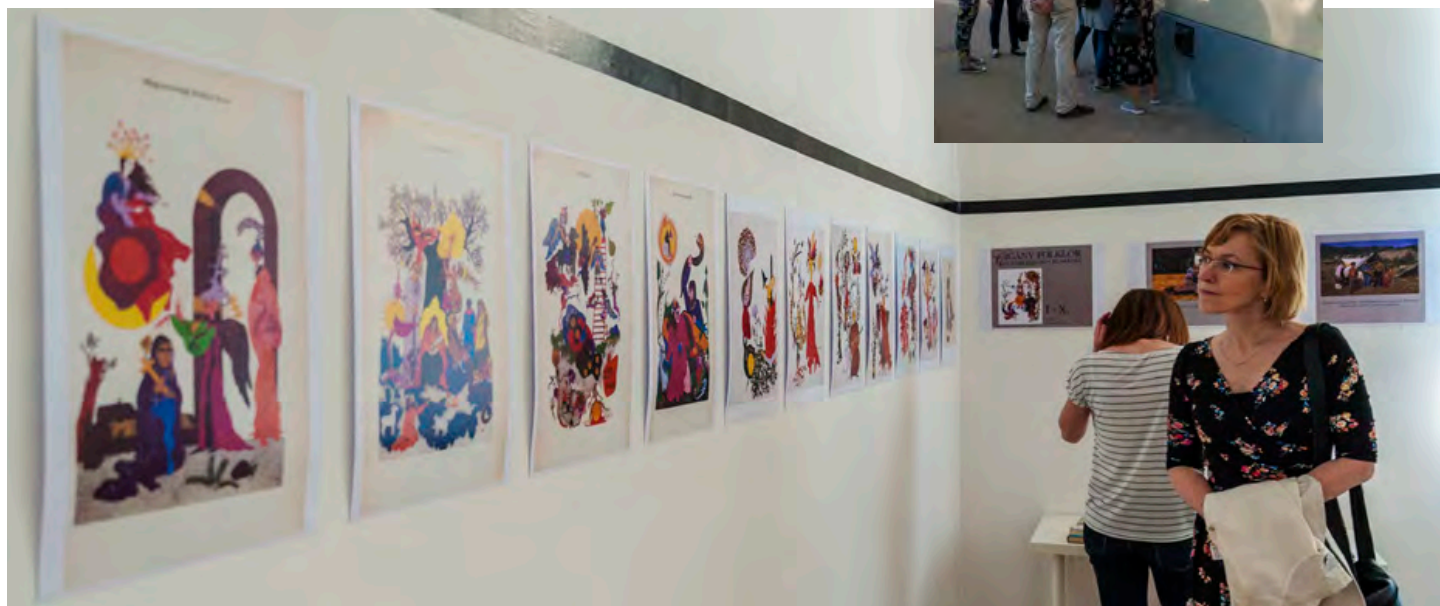
Aki fölfelé néz, az biztosan nem idevalósi! A helyiek nem is ismerik, hol élnek! Például közületek látta-e valaha valaki a homlokzati mozaikképet? Szerintetek, mit ábrázol?

Bevonulás a kerületbe. . . Bikaviadal. . . Lánykérés. . . Meglődul a társaság fantáziája,

A felső szinten maga Kiss József, költő, szerkesztő élt. Szalonjában rendszeresen összegyűltek az íróemberek. A túlsó oldalon kezdődik az Auróra utca, ami a nevét az ismert irodalmi folyóiratról kapta, melyben Kisfaludy Károly először megjelentette a Himnuszt és a Szózatot. Most pedig megérkeztünk a bázisra, a Napházhoz. . .

A Népszínház-Bérmocsis-Nagyfuvaros utca trigonban széles portállal várja az érdeklődőket a közösségi ház. A kirakatban napszitta plakátok hirdetik az egykori rendezvényeket, néhányan a falhoz támaszkodva cigiznek, aztán mennek a dolgukra.

A ház nemrég még jelentős szerepet töltött be a romák életében. Többfunkciós rendezvényhelyként, hétvége napközben imaház, este diszkó, kiállítások, találkozási lehetőségek színtere volt. Sajnos sok esetben becsukódik ajtaja

az egyik sétáló. *Gyerekkoromban sokszor játszottam otthon ékszerrel; előfordult, hogy egyik napról a másikra eltűnt valamelyik, és a dad elárulta, hogy beadta a zálogba. Pár héttel később kivette, és visszakerült a helyére. . . A túravezető bólogat, s viszontba' ő is mesél személyes történetet.*

s mielőtt a posztmodern is elvenné magának, ami jár az absztrakciós mezőben, kitudódik a valódi szándék, s a kép címe: *A sör ünnepe. Tervezte Róth Miksa. Alig mentek mellé a találatok, s az egykori Dreher Sörgyár üzemének díszítése megmutatja, így is lehet fogadni a munkásokat.*

a cigányok előtt, de ez nem egyedi jelenség, hiszen a Gozsdu-udvarból is kitiltották őket. . .

De mégis: ki dönti el, mikor barnult le a betérni vágyó? A kérdések újfent a lényegre tapintanak. És miért nem működik? Folytatódik a tájékozódás, és egy velős: nem tudni. . . látszólag pontot tesz az eszmecsere végé-

re. A sétálók viszont szeretnék végigvinni a témát. *A diszkók is folyamatosan bezárnak, és nemcsak a környéken! A plázák, az ingyenes utcabálok, a virtuális tér erősödése miatt...* Próbálják menteni a menthetetlent, s a társaság újabb autentikus helyszínre érkezik.

A nyári melegben, a lakók a mai napig kiülnek a kapu elé. Olyankor a Nagyfuvaros utca leginkább mediterrán városkára hasonlít, ahol mindenki mindenkit ismer, és jól érzi magát. Most viszont nézzetek lefelé! Ez is csillagos ház, és a romák elhurcolásának állít emléket. A cigány családokban hosszú ideig nem tudták, hogy a nagyszülők túlélők voltak. Sajnos kevés kézzelfogható kutatás számol be arról, pontosan mi történt ezerkilencszáznegyvennyolcban...

A házfalon Danika, Janika, Xéni, Joshi és a West Side hagyott nyomot, előtte a kilencvenkilences autóbussz lustán kanyarodik a II. János Pál pápa térre, és a csoport végül eléri az úti célt, a Magdolna-negyed közép-pontját. *Ez volna a Mátyás tér?* Csodálkoznak a kívül-lakók, amikor megállnak a térköves, felvirágzott, padosított, őrző-védő park bejáratánál. Körbeáll a csoport, hallgatják tovább a történeteket, s minduntalan visszakanyarodnak az eredeti kérdéshez.

Roma? Lovári néven férfiembert jelent. Gipsy? Ha magamat meg kell nevezni, akkor inkább cigány vagyok...

S mutatja a zászlót, amely felül kék, alul zöld, előtérben az utak vándorával, a vörös szekérkerékkel.